

Finansal Tutum ve Yaşam Tatmininin Demografik Faktörlerle İlişkisi: Örnek Olay İncelemesi

Seyfettin Ünal^{1*}, Sezgin Koyun²⁺

¹İİBF, İşletme Bölümü, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya, Türkiye

²SBE, Doktora Programı, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya, Türkiye

*Corresponding author: seyfettin.unal@dpu.edu.tr

+Speaker: sezginkoyun1@gmail.com

Presentation/Paper Type: Virtual / Full Paper

Özet – Çalışmanın amacı, finansal tutum ve yaşam tatmini ölçeklerinin, yaş, cinsiyet ve eğitim durumu gibi demografik faktörlerle olan etkileşiminin ortaya konulmasıdır. Çalışmanın ampirik bölümü, Bursa’da bulunan ve tamamen ihracata yönelik üretim gerçekleştiren imalat işletmesi bir KOBİ’nin toplam 125 çalışanının tamamına uygulanmasıyla elde edilen geçerli 108 anketin analizine dayanmaktadır. Anket uygulamasının yalnızca bir firmanın çalışanları üzerine gerçekleştirilmesi nedeniyle, araştırma bir örnek olay çalışması olarak değerlendirilmiştir. Çalışmada anket verilerinin analizinde SPSS 22 paket programı kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, yaşam tatmini ölçeği ile yaş ve cinsiyet değişkenleri arasında ve finansal tutum ölçeği ile eğitim düzeyi ve cinsiyet değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin var olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Finansal tutum Cronbach Alpha değeri 0.870 olup; yaşam tatmini Cronbach Alpha değeri ise 0.907 olarak bulunmuştur. Elde edilen bu sonuçların, ilgili literatüre sağladığı katkının yanısıra ilginç bulgularıyla, gerek çalışanların finansal tutum ve yaşam tatminine bakışını yansıtması gerekse çalışanların yaşam tatminini artırıcı çabalar konusuna ışık tutması bakımından önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler – Yaşam Tatmini, Finansal Tutum, İmalat sanayi, KOBİ, Anket

I. GİRİŞ

Özellikle son dönemlerde dünya genelinde artan sıklıkla yaşanmaya başlanan finansal krizlerin etkileri yalnızca finansal piyasalarla sınırlı kalamamaktadır. Ekonomik yapı içerisinde kan dolaşımı gibi çalışarak, fon aktarımına aracılık eden finansal hizmetler sektöründeki sorunlar kolayca reel piyasalara da aktarılmaktadır. Hatta, arasında artan entegrasyon nedeniyle hemen tüm ülkelere hızlıca yayılmaktadır. Böyle bir durumda, normal şartlarda sağlıklı çalışan ve sorun ortaya çıkmasında rolü olmayan herhangi bir firma, sektör yada ülkenin kendisini krizin yarattığı olumsuzluklardan koruyabilmesi mümkün olamamaktadır. Elbette, tüm birimlerin aynı derecede etkilendiğini söylemek doğru değildir. Bazıları diğerlerine kıyasla daha az yada daha fazla etkilenmektedir. Etkilenme derecesi her birimin bünyesinin gücüne ve bağımsızlık sisteminin dayanıklılığına göre değişiklik göstermektedir. krizin yarattığı olumsuzluklardan kaçmak pek mümkün olamamaktadır. Diğer taraftan, şunu da not etmek de vardır ki belki kısa vadede tüm kesimler değişen ölçülerde zarar görse de; en az zararla atlatarak hayatta kalmayı başaranlar için uzun vadede krizin sunduğu fırsatların olacağı bilinmelidir.

Bireyin, hayatında yer alan aile üyelerine, arkadaşlarına, işine, doğaya yada karşılaştığı diğer birey ve olaylara karşı tutum ve davranışlarında, kişisel mutluluk ve tatmini rol oynamaktadır. Diğer taraftan, hayatında yer alan tüm unsurların da bireyin tatmin ve mutluluğunda rol oynaması

sözkonusudur. Elbette ihtiyaçlar hiyerarşisinde çeşitli gereksinimlerin ve bunların birbirilerine görece öncelikleri olduğu bilinmektedir. Söz konusu ihtiyaçları iki temel grupta ele almak mümkündür. Öyle ki, bunlardan bir kısmını maddi yada fiziksel olanlar; diğerlerini ise maddi olmayan yada manevi olanlar şeklinde sınıflandırmak yanlış olmayacaktır.

Elbette, insan hayatını sadece ekonomik yönüyle ele almak bir hayli eksik kalacaktır. Fakat yalnızca ekonomik boyutu ele alıp incelendiğinde, son dönemlerde karşımıza sıklıkla çıkan konu başlıklarından bazılarının finansal gönenç (iyilik yada refah) ve finansal okuryazarlık olduğu görülmektedir. Söz konusu konuların son dönemde yakaladığı popüleritenin altında finansal krizlerin önemli bir etkisi olduğunu söylemek mümkündür. Bununla birlikte, küreselleşmenin her geçen gün arttığı, medya ve kitle iletişim araçları sayesinde tüm dünyadan insanların yaşamları hakkında işitsel, bilhassa da görsel bilgiye ulaşma imkânları sayesinde, beklentilerdeki artışın da rolü vardır. Ayrıca, dünya genelinde bozulan gelir dağılımı nedeniyle azımsanamayacak bir kitledeki yoksulluk ve sefalete rağmen; bir diğer kitlenin, bazıları için marjinal sayılabilecek tatminler arayışı göze çarpmaktadır. Son fakat hiç de küçümsenmemesi gereken bir etken olarak; insanoğlunun, kimi zaman belki hırs ve açgözlülüğe varan ölçüdeki, hep daha fazlaya ve daha iyiye yönelik arayışını da unutmamak gerekmektedir.

Manevi tatminlerin dışındaki ekonomik refahı yada finansal gönenci artırma arayışında, insanoğlunun

kaynakların kıt olduğu gerçeğini her geçen gün daha fazla farketmesi etkilemektedir. Elbette bir taraftan savurganlık ve tüketim çılgınlığı gibi kavramlarla ifade edilebilecek tezatlıklar gözlenmektedir. Diğer taraftan, giderek azalmakta olan kıt kaynakların nasıl daha etkin kullanılabileceği arayışı hız kesmeden devam etmektedir. Verimliliği artırma çabaları dinamik bir süreç haline gelmiştir. Daha yüksek verimliliğe yönelik arayış, kıt kaynaklardan birisi olan sermayeyi de kapsamaktadır.

Yakın döneme kadar yalnızca devlet ve firmalar gibi daha organizasyonel yada kurumsal yapılara has olduğu varsayılan bu çabalara artık aile ve birey bazında rastlamak sözkonusudur. Bu bağlamda çalışmada, finansal tutum ve yaşam tatmininin demografik değişkenlerle ilişkisi ele alınmıştır. Çalışma, ileride daha kapsamlı uygulama ve analizlerle incelenmesi planlanan konunun, bir ön çalışması olarak görülmektedir. Bu amaçla, çalışmanın ampirik incelemesi, yalnızca bir firmanın çalışanları üzerinde yürütülen bir örnek olay olarak nitelendirilmiştir. Sözkonusu firma Bursa'da faaliyet göstermekte olup; tamamen ihracata yönelik üretim gerçekleştiren KOBİ niteliğinde bir imalat işletmesidir. Firmanın toplam 125 çalışanın tamamına uygulanan ve geçerli 108 anket çalışmasından elde edilen veriler analiz edilmiştir. Çalışmanın takip eden kısmında, ilgili literatüre değinildikten sonra veri ve yöntem sunulacaktır. Analiz bulgularının ardından, sonuç bölümüyle çalışma tamamlanmaktadır.

II. LİTERATÜR

Çalışmada incelenen konuya ilişkin literatürün 1970'li yıllara kadar uzandığı görülmektedir. Çalışmaların içerik itibariyle konuyu hayli farklı açılardan ele alan geniş bir yelpazede olduğu söylenebilir. Bazı çalışmalarda gençlik çağındaki (ergen) yada lise öğrencilerinin, bazılarında belli bir meslek grubunun yada bazılarında olduğu gibi; kadın veya farklı etnik kökenler itibariyle incelenen örneklemere rastlanabilmektedir. Sözkonusu örneklemelerin ekonomik yada finansal tutumunun; iş, mesleki yada yaşam tatmini gibi değişkenlerle ilişkilerinin araştırıldığı görülmektedir.

Öncelikle temel bazı kavramların literatürde nasıl değerlendirildiğine bakmakta fayda bulunmaktadır. Tutumun, fikirler, olaylar, nesnelere ve toplum hakkındaki yargılar olduğu kabul edilmektedir. Buradan hareketle, Sethi (2002) tutumun, müşterilerin farklı durumlardaki davranışlarını anlamaya ve kestirmeye yardımcı olduğunu ifade etmektedir.

Tsui-Yii ve Seng-Chen (2014) tüketicinin finansal davranışlarının belirleyicileri olarak gücün itibarını, sahipliği, başarı endişesini ve saygınlığı ileri sürmektedir. Funfgeld ve Wang (2009) ise, İsviçre'deki bir tüketici örneklemini üzerindeki çalışmalarının sonucunda, tüketicilerin finansal tutum ve davranışlarının belirleyicilerinin beş boyutu bulunduğunu ortaya koymaktadır. Bunlar, endişe, finansal konulara olan ilgi, karar alma yöntemi, ihtiyati tasarruf ihtiyacı ve harcama eğilimidir.

Shim vd. (2009) finansa veya paraya yönelik tutumun, bireyin kendi finansal kararlarını alarak uygulayabilme yeteneğinin ve finansal gönenç düzeyinin belirleyicisi olduğunu ifade etmektedir. Öğrenciler üzerinde yürütülen çalışmada, ebeveyn müdahalesi, finansal okuryazarlık eğitimi alma durumu, riskli davranış eğilimi, sosyal normlar ve

sosyo-ekonomik statü finansal tutumu etkileyen faktörler olarak öne çıkmaktadır. Çalışmada, finansal davranışlarına ilişkin olarak finansal anlamda sorumluluk sahibi öğrencilerin sosyal normlardan etkilendikleri ve kendilerini finansal davranışları konusunda kontrol sahibi, düşük riskli finansal davranış gösteren ve daha düşük borçlanan bireyler olarak gördükleri anlaşılmaktadır.

Grable (2000) finansal başarıya ulaşmanın, bireyin sosyo-ekonomik konumu ve kişilik özelliklerinin bileşimiyle açıklanabileceğini belirtmektedir. Lim vd. (2013) - tüketicilerin yatırım kararlarını etkileyen etkenleri araştırmıştır. Ulaştıkları sonuçlara göre, finansal ürün hakkında sahip olunan bilgi düzeyi ve ürün hakkında araştırma yapma ihtiyacı, yatırım isteğinde en çok etkili olan faktörlerdir.

Paluri ve Mehra (2016) çalışmalarında, Hindistan'daki kadınların finansal tutum ve davranışlarını inceleyerek; kadınları finansal tutumları bağlamında gruplamışlardır. Bulgularına göre, örneklemedeki kadınların yalnızca üçte birinin hiçbir finansal ürün almadıkları görülürken; Hintli kadınların en çok tercih ettiği finansal ürünlerin vadeli mevduat ve sigorta poliçesi olduğu ortaya konmaktadır.

Bernardo-Sousa (2014) borç yükü algısı ile etnik köken, gelir ve iletişim arasında anlamlı bir ilişkinin varlığını raporlamaktadır. Stewart (2017) ise, daha iyi bir finansal temel oluşturmalarının nasıl desteklenebileceğini ortaya koymak amacıyla, yeni nesil gençlik olarak kabul edilen çağdaki lisans öğrencilerinin finansal tutum, davranış ve statülerini incelemektedir. Bu amaçla, öğrencilere anket, finansal danışman ve insan kaynakları profesyonellerine ise mülakat yöntemi uygulanarak yürütülen araştırmada; öğrencilerin güç ve itibar amaçlı para kullanımının düşüme olmakla birlikte, bir dizi başka finansal tutuma rastlamışlardır. Borçlanma konusunda sorumlu hareket ettiklerini ve gelirlerinin büyük bölümünü temel ihtiyaçları için kullandıklarını belirtmişlerdir. Mülakat sonuçlarında ise, katılımcıların genel itibariyle, öğrencilerin finansal eğitim, bilgi birikimi ve bilinç eksikliği bulunduğu; gerek kariyer gerekse finansal planlama konusunda yetersiz olduklarına inandıkları görülmektedir.

Finansal bilgi birikimi ve finansal tutumun finansal sonuçlarla olan bağlantısını düşük gelirli Latin kökenli Amerikalı aileler üzerinde araştıran Gill ve Bhattacharya (2017) acil durum, yükseköğrenim, bireysel emeklilik fonu ve gayrimenkul satın almaya yönelik tasarrufu incelemektedir. Ulaştıkları bulgular, finansal bilgi birikiminin tasarruf anlayışı ve bir yatırım hesabı sahibi olmakla güçlü ilişkisini ortaya koymaktadır. Finansal tutumun daha düşük bir rolü olduğu fakat finansal bilgi birikimi ile ele alındığında, belli bir önem derecesine sahip olduğu rapor edilmektedir.

Kim (2015) ebeveynlerin finansal eylemlerinin ve aile ortamının yetişkin çocuklarının finansal davranışları üzerindeki etkisini lisans öğrencileri üzerinde araştırmıştır. Ulaşılan bulgular, ebeveynlerin finansal eylemlerinin göstergesi olarak kullanılan değişkenlerin, yetişkin çocuklarının finansal tutumlarının belirleyicisi olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, ebeveyn bağlılığı ve aile içi rahat iletişim ortamı, babanın finansal davranışları ile yetişkin çocukların finansal tutumu arasında bir ilişkinin varlığına işaret etmektedir.

Yaşam tatmini kavramı ele alındığında, kavramın pek çok faktörle etkileşiminin bulunduğu görülmektedir. Zira aileden işe, ekonomi veya finanstan öz-benliğe kadar farklı değişkenlerin yaşam tatmini ile ilişkisine rastlamak mümkündür. Schultz (1975) öncü niteliğindeki çalışmasında 238 ekonomi fakültesi öğretim üyesinin kendileri, işleri ve yaşamla ilgili tutumlarını incelemektedir. Bu amaçla, akademisyenlerin seçili karakteristikleri ile öz-benlikleri, iş ve yaşam tatmin düzeyleri arasındaki ilişkiyi araştırmaktadır. Çalışma sonuçları, öğretim üyelerinin incelenen her üç tatmin değişkeni için de genel olarak tatmin olduklarını gösterirken; üç değişkenin de kendi aralarındaki ilişkinin varlığına işaret etmektedir.

Özdevecioğlu ve Aktaş (2007) bireyin yaşam tatmininin, mesleki bağlılık, kariyer bağlılığı ve örgütsel bağlılıktan nasıl etkilendiğini ölçerek; sözkonusu etkileşimde, aile ve iş arasındaki çatışmanın aracılık rolünü incelemektedir. Turizm sektörü çalışanları üzerinde yürüttükleri çalışmanın bulguları, incelenen üç bağlılık türü ile yaşam tatmini arasında pozitif bir ilişkinin varlığına işaret etmektedir.

Algılanan örgütsel ve sosyal desteğin yaşam tatmini üzerindeki etkisini ve olası etkide, evlilik ve iş tatmini seviyelerinin aracılık rolünü Polatçı (2015) evli akademik çalışanlar üzerinde araştırmaktadır. Elde edilen verilerin yapısal eşitlik ve hiyerarşik regresyon yöntemleri kullanılarak analiz edilmesi sonucunda ulaşılan bulgular, evlilik tatminine kıyasla, iş tatmininin yaşam tatmini üzerinde daha büyük bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Ada (2017) bir sağlık sektörü çalışan grubu olarak hemşireler üzerinde gerçekleştirdiği çalışmada, örneklemi oluşturanların bireysel finans ile ilgili tutum ve davranışlarının demografik etkenler bakımından farklılık gösterip göstermediğini incelemektedir. Araştırma bulguları, bireysel finans ile ilgili tutumun yalnızca gelir düzeyine göre farklılık gösterdiğine işaret ederken; bireysel finansa ilişkin davranışın ise, yalnızca eğitim durumu bakımından farklılık gösterdiğine işaret etmektedir.

Payziner (2017) çalışmasında, sağlık yönetimi bölümü öğrencilerinin finansal okuryazarlık konusundaki tutum ve davranışlarını ilgi, algı, tutum ve harcamadan oluşan dört boyutta tespit etmeyi amaçlamaktadır. Araştırma bulguları, cinsiyetin ilgi boyutunda, öğrencinin sınıfının algı ve ilgi boyutlarında, yaşın ilgi ve tutum boyutlarının, anne eğitim düzeyinin tutum boyutunda, baba eğitim düzeyinin ise harcama boyutunda anlamlı farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Örneklemde yer alan öğrencilerden finans dersi alanların ilgi, algı ve harcama boyutlarına ilişkin ortalama puanlarının diğerlerinden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Ünal vd. (2015) akademik personelin finansal refahını değerlendirdikleri çalışma, akademik personelin sınırlı düzeyde finansal gönence memnuniyeti halini ortaya koymaktadır. Ünal ve Düğer (2015) ise, akademik personelin finansal davranış eğilimini tespit ederek; finansal davranış eğiliminin finansal gönence etkisini ele almaktadır. Araştırma sonucunda, finansal davranış eğiliminin finansal gönence hali üzerinde pozitif yönde bir etkisinin bulunduğu rapor edilmiştir.

III. VERİ VE YÖNTEM

Bekmezci ve Mert (2018) öz-benlik anlamında iyi oluşun ölçümünde yaygın kullanılan Diener vd. (1985) tarafından

geliştirilen Yaşam Tatmini Ölçeği (YTÖ)'nün Türkçe uyarlamasının geçerlik ve güvenilirliğini analiz etmektedir. Çalışma sonucunda, çalışanların tatmininin ölçülmesinde YTÖ'nün yeterli geçerlik ve güvenilirliğe sahip olduğu rapor edilmiştir.

Onur ve Nazik (2014) Finansal Tutum Ölçeği (FTÖ)'nün geçerlik ve güvenilirliğini, öğretmenler üzerinde yürüttükleri çalışmada betimleyici ve doğrulayıcı faktör analizlerinin yanısıra, KMO ve Bartlett testleri ile ölçmektedir. Ulaştıkları sonuçlar, FTÖ'nün bireysel finans konusunda gerçekleştirilecek çalışmalarda bir ölçme aracı olarak kullanılabilmesine işaret etmektedir.

Çalışmada, finansal tutum ve yaşam tatmini ölçeklerinin cinsiyet, yaş ve eğitim gibi demografik faktörlerle ilişkisi incelenmektedir. Verilerin toplanmasında Onur ve Nazik (2014) tarafından geliştirilen Finansal Tutum Ölçeği (FTÖ) kullanılmıştır. Sözkonusu finansal tutum ölçeği 24 maddeden oluşmaktadır. Ayrıca Diener vd. (1985) tarafından geliştirilen ve 5 maddeden oluşan Yaşam Tatmini Ölçeği (YTÖ) kullanılarak elde edilen veriler analiz edilmiştir. Anket katılımcılarının yaş, cinsiyet ve eğitim durumlarına ilişkin elde edilen veriler kullanılarak; ölçekte yer alan maddeler analiz edilmiştir. İncelenen imalat sanayi firmasının toplam çalışan sayısı olan 125 kişiye anket uygulanarak geçerli 108 anket değerlendirilmeye alınmıştır. Veriler SPSS 22.0 programına yüklenerek analiz edilmiş; frekans, faktör, güvenilirlik ve t-testi analizleri yapılmıştır.

Çalışanların finansal tutum ve yaşam tatmini ölçeklerine ilişkin sorulan sorular için geçerlilik ve güvenilirlik analizi yapılmış ve finansal tutum Cronbach Alpha değeri 0.870; yaşam tatmini Cronbach Alpha değeri 0.907 olarak hesaplanmıştır. Bu değer literatürde (Coşkun, Altunışık, Bayraktaroğlu & Yıldırım, 2005:115) yeterli kabul edilen 0.70 değerinin üzerinde olduğu için, soruların güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

IV. BULGULAR

Çalışmada yürütülen analizler sonucunda elde edilen bulgularda öncelikle demografik bilgilere yer verilmektedir. Ardından, finansal tutum ve yaşam tatmini ilişkisine yönelik gerçekleştirilen analizlerde ulaşılan sonuçlar sunulmaktadır. Tablo 1'de görüldüğü üzere, araştırma katılımcıları arasında kadınların oranı %55.6 iken erkeklerin oranı %44.4'tür. Bu durum; işletmede beyaz yakalılarının büyük bir kısmının yanısıra, hizmetlilerin ve ambalaj bölümünde çalışanların kadın olması ile açıklanabilmektedir.

Tablo 1: Demografik Bilgiler

		n	%
Cinsiyet	Kadın	60	55.6
	Erkek	48	44.4
Yaş	18-29	40	37.0
	30-39	40	37.0

	40 ve üzeri*	28	26
	İlköğretim/Lise	64	55.6
Eğitim	Ön lisans	28	25.9
	Lisans	16	18.5

Ayrıca 18-29 yaş arası olanların oranı %37.0; 30-39 yaş arası olanların oranı %37.0; 40 yaş ve üzeri olanların oranı %26; ilköğretim/lise mezunu olanların oranı %55.6; ön lisans mezunu olanların oranı %25.9; lisans mezunu olanların oranı %18.5'tir. Tablo 2'de finansal tutum ve yaşam tatminine ilişkin betimsel istatistikler sunulmaktadır.

Tablo 2: Finansal Tutum ve Yaşam Tatmini Betimsel İstatistikleri

	n	Minimum	Maximum	Ortalama	ss
Finansal Tutum	108	2.33	4.89	4.07	0.63
Yaşam Tatmini	108	1.00	4.80	3.12	0.99

Katılımcıların finansal tutum puanı ortalaması 4.07±0.63; yaşam tatmini puanı ortalaması ise 3.12±0.99'dir. Finansal tutum ölçeğinin yapı geçerliliğini değerlendirmede "açıklayıcı faktör analizi" kullanılmıştır. Örneklemin yeterliliği saptanmasında Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi kullanılmaktadır.

Tablo 3'te finansal tutuma ilişkin olarak, ölçekte yer alan maddelerin açıklayıcı faktör analizi ve güvenilirlik analizi sonuçları sunulmaktadır.

Tablo 3: Finansal Tutum Ölçek Maddelerinin Açıklayıcı Faktör Analizi ve Güvenirlik Analizi

Faktörler/Değişkenler	Ort.	ss.	Faktör Yükleri	Cronbach's Alpha
Satın alınan ürünlerin fatura, fiş, garanti belgelerini saklarım.	4.03	.96	.645	0.870
Alışverişte kredi kartı kullanmak kolaylık sağlar.	3.81	1.02	.589	
Kredi kartının limitinin dolmaması gerekir.	4.18	1.09	.811	
Beklenmedik durumlar için kenara para koyulması gerekir.	4.55	.63	.908	
Düzenli olarak tasarruf yapılmalıdır.	4.48	.50	.414	
Tasarrufların en risksiz yatırımında değerlendirilmesi gerekir.	3.96	.79	.625	
Herkes vasiyetnameye sahip olmalıdır.	3.81	1.09	.829	
Vasiyetname güncel tutulmalıdır.	3.92	.81	.635	
Para ile ilgili bilmediğim konuları	4.03	.96	.645	

* Firma çalışanlarının yaş ortalaması düşük olup; 50 yaş üzeri çalışan sayısı yalnızca 4 kişi olduğundan, bunlar için ayrı bir gruplamaya gidilmeksizin, 40 yaş ve üzeri gruba dâhil edilmiş, böylece son yaş grubu "40 yaş ve üzeri" şeklinde ifade edilmiştir.

öğrenmek isterim.

Barlett Testi: 642.742 (p 0.000); KMO: 0.703 ve Toplam 0.870
açıklanan varyans: % 51.36

Araştırmada KMO değeri olarak hesaplanan örneklem yeterliliği 0.703 ve Bartlett's Test of Sphericity ($\chi^2=642.742$, $p<0.00$) örneklem sına büyüklüğü analizi değerinin faktör analizi için yeterli olduğu görülmektedir. Güvenilirlik için yapılan analizler sonucunda Cronbach's Alpha 0.870 olup; yeterli düzeyde olduğu saptanmıştır. Sözkonusu sonuçlar Tablo 4'te sunulmaktadır.

Tablo 4: Yaşam Tatmini Ölçek Maddelerinin Açıklayıcı Faktör Analizi ve Güvenirlik Analizi

Faktörler/Değişkenler	Ort.	ss.	Faktör Yükleri	Cronbach's Alpha
Hayat koşullarım mükemmeldir.	3.18	1.09	.874	0.907
Hayatımdan memnunum.	3.33	1.19	.805	
Şimdiye kadar hayattan istediğim önemli şeylere sahip oldum.	3.40	1.29	.906	
Tekrar dünyaya gelsem hayatımdaki hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim.	3.00	1.12	.862	
İdeallerime yakın bir hayatım var.	2.70	1.12	.826	
Barlett Testi: 369.439 (p 0.000); KMO: 0.788 ve Toplam açıklanan varyans: % 73.14				

Yaşam tatmini ölçeğinin yapı geçerliliğini değerlendirmede "açıklayıcı faktör analizi" kullanılmıştır. Örneklemin yeterliliği saptanmasında Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi kullanılmaktadır. Araştırmada KMO değeri olarak hesaplanan örneklem yeterliliği 0.788 ve Bartlett's Test of Sphericity ($\chi^2=369.439$, $p<0.00$) örneklem sına büyüklüğü analizi değerinin faktör analizi için yeterli olduğu bulunmuştur. Güvenilirlik için yapılan analizler sonucunda Cronbach's Alpha 0.907 olup; yeterli düzeyde olduğu görülmektedir.

Finansal tutum ve yaşam tatmini hedeflerinin cinsiyete göre farklılaşma durumunun incelenmesi sonucunda ulaşılan bulgular Tablo 5'te sunulmaktadır.

Tablo 5: Finansal Tutum ve Yaşam Tatmini Hedeflerinin Cinsiyete Göre Farklılaşma Durumu

	Cinsiyet	n	Ortalama	ss	t	p
Finansal Tutum	Kadın	60	4.25	0.27	3.65	.000
	Erkek	48	3.45	0.44		
Yaşam Tatmini	Kadın	60	2.86	1.14	-3.14	.002
	Erkek	48	3.45	0.63		

Kadın ve erkek gruplarının finansal tutum ve yaşam tatmini açısından farklılıkları t testi ile incelendiğinde, cinsiyet grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar olduğu belirlenmiştir ($p>0.05$). Kadınların finansal tutum değerleri erkeklere göre daha yüksekken, erkeklerin yaşam tatmini değerleri kadınlara göre daha yüksektir.

Finansal tutum ve yaşam tatmini ölçeklerinin yaş gruplarına göre farklılaşma durumunun incelenmesinden elde edilen sonuçlar Tablo 6'da sunulmaktadır.

Tablo 6: Finansal Tutum ve Yaşam Tatmini Ölçeklerinin Yaş Göre Farklaşma Durumu

	Yaş	n	Ortalama	ss	F	p
Finansal Tutum	18-29	40	3.96	.86	.882	.417
	30-39	40	4.11	.47		
	40 ve üzeri	28	4.15	.41		
Yaşam Tatmini	18-29	40	2.70	1.03	6.740	.002
	30-39	40	3.30	.79		
	40 ve üzeri	28	3.48	1.01		

Farklı yaş gruplarının Finansal tutum ve yaşam tatmini açısından farklılıkları ANOVA tekniği ile incelendiğinde, yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar olduğu belirlenmiştir ($p>0.05$). Yapılan Tukey testi sonucunda yaşam tatmini boyutunda 18-29 yaşları arasında olanların yaşam tatmin düzeyinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Finansal tutum ve yaşam tatmininin eğitim durumu değişkeni bakımından analiz edilmesiyle ulaşılan bulgular Tablo 7'de raporlanmaktadır.

Tablo 7: Finansal Tutum ve Yaşam Tatmininin Eğitim Durumuna Göre Farklaşması

		n	Ortalama	ss	F	p
Finansal Tutum	İlköğretim/Lise	64	4.33	.33	3.119	.048
	Ön lisans	28	4.14	.34		
	Lisans	16	3.94	.77		
Yaşam Tatmini	İlköğretim/Lise	64	3.56	.78	2.408	.095
	Ön lisans	28	3.05	1.03		
	Lisans	16	3.01	1.01		

Farklı eğitim düzeylerine sahip grupların finansal tutum ve yaşam tatmini açısından farklılıkları ANOVA tekniği ile incelendiğinde, finansal tutum açısından eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$).

V. SONUÇ

Küreselleşme ve entegrasyonun etkisiyle, finansal piyasalar ve finansal işlem hayli girift bir hale almıştır. Artan bu karmaşık yapı, gerek tasarruf, borçlanma ve emeklilik planları gibi konularda sağlıklı karar alma konusundaki becerilerin gerekse finansal bilinçlenmenin önemini ortaya koyarak; bu alanda yapılan araştırmaların sayısında ve öneminde artışı da beraberinde getirmiştir.

Konuya yönelik ilgi, literatürde pek çok finansal çıktının finansal okuryazarlıkla arasındaki bağlantıyı araştıran çok sayıda çalışmanın gerçekleştirilmesine neden olmuştur. Örneğin, Hilgert vd. (2003) finansal konulara ilişkin sorulardan oluşan bir testte yüksek puan alan bireylerin, finansal karar ve eylemlerinin de daha isabetli olduğunu ortaya koymaktadır. Behrman vd. (2010) finansal okuryazarlığın servet birikimi ile pozitif bir bağlantısının olduğuna dair güçlü bulgular sunmaktadır. Van Campenhout (2015) ise, tutumlar ve finansal sonuçlar arasındaki bağlantıdan hareketle; finansal okuryazarlık ve finansal eğitim alanındaki çabalarda, finansal tutumlar konusuna daha fazla yer verilmesi gerektiğini ileri sürmektedir.

Çalışmada, finansal tutum ve yaşam tatmini ölçeklerinin, yaş, cinsiyet ve eğitim durumu gibi demografik faktörlerle olan ilişkisinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Ampirik

inceleme, Bursa'daki KOBİ niteliğindeki bir imalat işletmesinin çalışanları üzerinde yürütülmüştür. Ulaşılan bulgular, gerek beklentilerle gerekse literatürdeki benzer çalışmaların sonuçlarıyla uyumludur.

Araştırma sonucunda, yaşam tatmini ölçeği ile yaş ve cinsiyet değişkenleri arasında ve finansal tutum ölçeği ile eğitim düzeyi ve cinsiyet değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin var olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Elde edilen bu sonuçların, ilgili literatüre sağladığı katkının yanısıra ilginç bulgularıyla, hem çalışanların finansal tutum ve yaşam tatminine bakışını yansıtması, hem de çalışanların yaşam tatminini artırıcı çabalar konusuna ışık tutması bakımından önemli olduğu değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- [1] A. Gill and R. Bhattacharya, "The Interaction of Financial Attitudes and Financial Knowledge: Evidence for Low-Income Hispanic Families," *Atlantic Economic Journal*, 45(4), pp. 497-510, Dec. 2017.
- [2] B. Funfgeld and M. Wang, "Attitudes and behavior in everyday finance: Evidence from Switzerland," *International Journal of Bank Marketing*, 27(2), pp. 108-128, 2009.
- [3] E. Diener, R. A. Emmons, R. J. Larsen, and S. Griffin, "The Satisfaction With Life Scale," *Journal of Personality Assessment*, 49(1), pp. 71-75, 1985.
- [4] G. Van Campenhout, "Revaluating the role of parents as financial socialization agents in youth financial literacy programs," *The Journal of Consumer Affairs*, 49(1), pp. 186-222, 2015.
- [5] J. Behrman, O. Mitchell, C. Soo, and D. Bravo, "Financial literacy, schooling, and wealth accumulation," PARC Working Papers, University of Pennsylvania Scholarly Commons. http://repository.upenn.edu/parc_working_papers/32. Erişim tarihi: 10-11-2019.
- [6] J. E. Grable, "Financial risk tolerance and additional factors that affect risk taking in everyday money matters," *Journal of Business and Psychology*, 14(4), pp. 625-630, 2000.
- [7] J. H. Kim, "Parental influence on young adult children's financial attitudes: Moderation effect of financial communication and family environments," Ph.D. thesis to Human Sciences, University of Nebraska, Lincoln, Nebraska, USA, Oct. 2015.
- [8] J. K. B. Schultz, "Job satisfaction, life satisfaction, and self-concept of home economics college faculty," Ph.D. thesis to Home Economics Education, Iowa State University, Ames, Iowa, USA, 1975.
- [9] K. L. Lim, G. Soutar and J. Lee, "Factors affecting investment intentions: a consumer behavior perspective," *Journal of Financial Services Marketing*, 18(4), pp. 301-315, 2013.
- [10] K. Stewart, "An assesment of millennial college students' financial attitudes, behaviors, and statuses," Research Project for the partial fulfillment of MS in Organization Development, Pepperdine University, Malibu, California, USA, Aug. 2017.
- [11] M. A. Hilgert, J. M. Hogarth, and S. G. Beverly, "Household financial management: The connection between knowledge and behavior," *Federal Reserve Bulletin*, 89(7), pp. 309-322, 2003.
- [12] M. Bekmezci ve İ. S. Mert, "Yaşam tatmini ölçeğinin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması," *Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(8), ss. 166-177, Haziran 2018.
- [13] M. F. Bernardo-Sousa, "Impact of student financial attitudes on decisions related to college expenses for low income students," Ph.D. thesis to Law and Policy Program, Northeastern University, Boston, Massachusetts, USA, June 2014.
- [14] M. Özdevecioğlu ve A. Aktaş, "Kariyer bağlılığı, mesleki bağlılık ve örgütsel bağlılığın yaşam tatmini üzerindeki etkisi: İş-aile çatışmasının rolü," *Erciyes Üniversitesi İİBF Dergisi*, 28, ss. 1-20, 2007.
- [15] N. Onur ve M. Nazik, "Öğretmenler için bireysel finans alanında finansal tutum ölçeğinin (FTÖ) geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması," *E-Journal of New World Sciences Academy*, 9(4), pp. 90-99, 2014.
- [16] P. D. Payziner, "Finansal okuryazarlığa ilişkin tutum ve davranışların belirlenmesi: Sağlık yönetimi bölümü öğrencileri üzerine bir araştırma," *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(58), ss. 432-452, Kasım 2017.

- [17] R. Altunışık, R. Coşkun, S. Bayraktaroğlu ve E. Yıldırım, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: SPSS uygulamalı, 4. Baskı*, Sakarya: Sakarya yayıncılık, 2005.
- [18] R. A. Paluri and S. Mehra, "Financial attitude based segmentation of women in India: An exploratory study," *International Journal of Bank Marketing*, 34(5), pp. 670-689, 2016.
- [19] R. Sethi, "When do attitudes predict behavior? A review of relevant models and limitations of the attitude-behavioral link," Tutorial, 2002.
- [20] S. Polatçı, "Örgütsel ve sosyal destek algılarının yaşam tatmini üzerindeki etkisi: İş ve evlilik tatmininin aracılık rolü," *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(2), ss. 25-44, 2015.
- [21] S. Shim, J. Xiao, B. Barber and A. Lyons, "Pathways to life success: A conceptual model of financial well-being for young adults," *Journal of Applied Developmental Psychology*, 30(6), pp. 708-723, 2009.
- [22] S. Tsui-Yii and K. Seng-Chen, "Determinates of financial behavior: Insights into consumer money attitudes and financial literacy," *Service Business*, 8(2), pp. 217-238, 2014.
- [23] S. Ünal ve Y. S. Düger, "Akademik personelin finansal gönenç hali ile finansal davranış eğilimi arasındaki ilişkiye yönelik ampirik bir araştırma," *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(1), ss. 213-226, 2015.
- [24] S. Ünal, Y. S. Düger ve H. Özyaşar, "Finansal refah hali: Dumlupınar Üniversitesi akademisyenlerine yönelik ampirik bir araştırma," *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 52(600), ss. 37-45, 2015.
- [25] Ş. Ada, "Sağlık çalışanlarının kişisel finans ile ilgili tutum ve davranışları: Kahramanmaraş ilinde bir araştırma," *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, 14, ss. 186-198, 2017.